

Досі актуальна п'єса: від Мазайла до Мазеленського

Світлана Зозуля

цяє забрати з собою в Париж. Павло, як і його кохана жінка, думає, що за кордоном життя зміниться на краще. (А скільки таких слабкодушних українців, які втекли або прагнуть у зарубіжжя, сподіваючись знайти там «омріяний рай»!)

У «Зойчиній квартирі» Голенка перевершує Зою Пельц за майстерністю пристосуванства до будь-якої людини чи ситуації ще один ексдворянин, адміністратор її ательє, двоюрідний брат Олександр Тарасович Аметистов (Роман Халаїмов). Першокласний аферист і пройдисвіт. Актор у цій ролі грає «три в одному»: і Аззелло, і Остапа Бендера, і Голохвастого. А ще, волею режисера, герой – незрівнянний шоумен, який із дрібниці зробить фурор і свято (чим не Дмитро Коляденко, приміром). Обман і фальш течуть у жилах Аметистова вже давно, тому реформи в країні тільки пришвидшили цей кровообіг. Нова політика особливо не змінює ні життя, ні характеру і Бориса Семеновича Гуся-Ремонтного, комерційного директора тресту тугоплавких металів, близького сусіда Зої (Олександр Ярема). Радше покращує і робить «всемогутнім» відомим дядечком у каракулевій шубі. У його кишені грошей кури не клюють. Тому він легко вирішує питання будь-якої складності: хабар – і в його 7-кімнатну квартиру нікого не підселяють, хабар – і в Зої на руках документи про відкриття ательє, хабар – і йому можуть відкрити будь-яку візу. Актор вельми «смачно» й колоритно змальовує Гуся – багатого зажерливого можновладця, який може купити всіх і все, окрім кохання Алли Вадимівни (Юлія Шевченко). Тож багаті теж плачуть...

Кажуть, у кризові моменти людина проявляє свою сутність, приймає рішення – залишатися собою чи брехати і прилаштовуватися до ситуації. Майже всі герої, які за різних обставин потрапляють до квартири Зої Пельцер, обирають другий варіант. Вони пристосуванці, або початківці, або досвідчені: і ласий до хабаря голова будкому Онисим Зотикович Алілуя (Максим Максимюк), і покірна покоївка Зої Манюшка (Лариса Трояновська), і жадібні безжальні горці Газолідзе (Андрій Пархоменко) і Херувим (Ігор Ніколаєв), і спокусливі манекенниці Лізовька (Катерина Вайвала), Мимра (Катерина Шенфельд) та Мадам Іванова (Ірина Грищенко), і гості «нічного» ательє. Та все таємне колись стає явним і на кожен щит знайдеться свій меч. І Зоя Денисівна буде змушена поплатитися за свої брудні справи.

Загалом, ця вистава для режисера – це «ніжне прощання з радянськими демонами і частина процесу декомунізації». Тож Голенко через «Зойчину квартиру» ніби натякає глядачам покинути страждати за минулим, жити новим нинішнім днем, не зраджувати собі і своїм морально-етичним принципам, бути людьми і чесними одне до одного, не обманувати себе, що десь там життя краще. Адже чесна держава починається не з політиків, а з народу – з кожного свідомого громадянина. І якщо ми почнемо змінювати себе (говорити українською, не давати хабаря лікарю, вчителю, директору, якісно виконувати свою роботу тощо), тоді й обличчя країни буде змінюватися. Адже до будь-якої мети треба йти маленькими кроками...

27 жовтня в Луцьку, в культурно-мистецькому центрі «Красне», народний аматорський театр-студія «ГаРМІДЕР» показав виставу «Мазайло» за п'єсою Миколи Куліша «Мина Мазайло». За визначенням самого автора, це сатирична комедія, але в ній присутні й трагічність становлення української мови і зацькованого народу, тому – трагікомедія.

У творі тісно переплелися плюси та мінуси міщанства, українізації та русифікації. Як виявилось, на довгі 90 літ, до сьогоднішнього дня. Саме стільки виповнилося з часу виходу п'єси на сцені легендарного «Березолу» Леся Курбаса в Харкові, де роль тьоті Моті тоді зіграла наша землячка – волинянка Наталія Ужвій. А 1991 року співавтором сценарію однойменної телевистави був Лесь Танюк – режисер театру і кіно, громадський та політичний діяч, правозахисник, який свого часу жив і працював у Луцьку.

В наші дні продовжив традицію славетних земляків у популяризації «Мини Мазайла» колектив «ГаРМІДЕРу». До слова, це вже не перша його спроба (на чолі з Русланою Порицькою) поставити Кулішеву п'єсу. Адже прем'єра вистави «Мазайло» відбулася 12 грудня 2010 року. Виконавець ролі Мيني Марковича лишився незмінним – це Павло Порицький, як і «дядько Тарас» – Дмитро Безвербний. У першій постановці, як і в цьогорічній, учительку «правильних проізношень» Баронову-Козино втілила Марія Доманська. Після перерви повернулася до театру й старі-доброї ролі тьоті Моті Соломія Бутейко (Сидун). Рину

Мазайло, як і дев'ять років тому, зіграла Валерія Линник (тоді – Семенюк).

Досить оригінально дебютував у складі «ГаРМІДЕРу» колишній актор Волинського театру ляльок Вадим Хаїнський, зігравши Мокія, сина головного героя, палкого прихильника українізації. А Оксана Бречко втілила образ Улі, подруги Рини, яка спершу має допомогти перекопати її змінити українське прізвище разом із усією ріднею, а потім сама закохується не тільки в мелодійність «нашої калинової» з уст Мокія, а й у нього самого. Роль Лини Мазайлихи в другій версії зіграла Юлія Яцун.

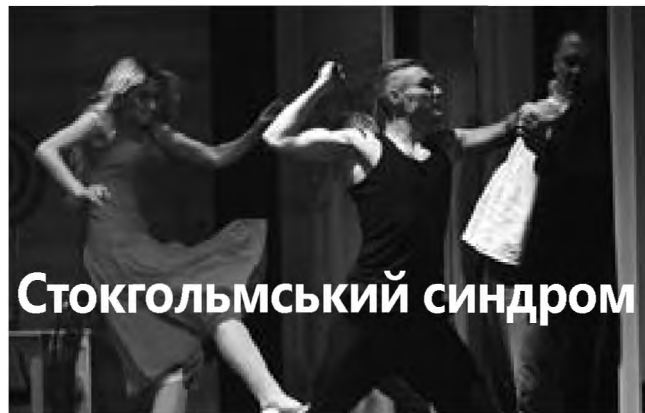
Спочатку безмовно, а потім і заговоривши та заспівавши на повен голос українською, за усім дійством спостерігали прабатьки роду Мазайла (Петро Дмитрук, Юрій Ляшук та Сергій Панас). І як тут було змовчати, коли Мина Маркович задумав змінити давнє козацьке прізвище на російський манір. Тільки тому, щоб вони йому не ввижались в жахіттях, пішов на компроміс, запропонований братом Тарасом із Києва, залишити корінь «Маз».

Ще одну паралель із сучасністю несподівано для себе й для нас провів ще 90 років тому сам автор п'єси, пропонуючи вустами Рини такий варіант нового прізвища, як Мазеленський...

Досі не втрачає актуальності в Україні, на відміну від інших пострадянських республік, так зване мовне питання. Ним багато років спекулюють окремі політики й громадські діячі, навіть тепер, коли на сході країни йде війна. Очевидно, не всі нащадки прочитали між рядків послання Миколи Куліша, засланою радянською владою на Соловки та розстріляного 3 листопада 1937 року в урочищі Сандармох у Карелії, про те, що мова не є остаточним показником у визначенні національної самоідентифікації людини. Вже п'ять років ми є свідками того, що територіальну цілісність України захищають не лише україномовні її громадяни, водночас щирі патріоти своєї землі. От тільки парадокс, що теперішня столиця – Київ – стає все більше схожою на «Київ», а колишня – Харків – таки прагне залишити в минулому «Харьков». Там і там ще й досі трапляється своя «тьотя Мотя», яка запитає: «Навіщо нам іспортілі город?»...

Щодо форми вистави, то в праці «Модерна драматургія і театр» зазначено: «Лесь Курбас під час постановки “Мини Мазайла” для декорацій використав величезні дзеркала, що виконували роль збільшувальних лінз. До того ж, дійові особи наче радилися зі своїми відображеннями, і це підсилювало комічний ефект. Йосип Гірняк, який грав роль Мини, вказував, що, завдяки такому театральному прийому, проблема українізації проглядалася ширше й опукліше».

Луцький театр у цьому сенсі лаконічніший: тут використали замість справжнього дзеркала... рамки від картини, в яку по черзі вдивляються та вписуються герої, неначе в певні межі власного сприйняття порушеної проблеми. Постаті ж наших пращурів час від часу виходять із символічних рамок-дзеркал, наче помережаних павутинням історії або просто тріснутих, коли вже несила терпіти наругу від невдячних нащадків.

Стокгольмський синдром

Юлій Швець

«Кармен», трагедія кохання за мотивами новели Проспера Меріме та лібрето опери Жоржа Бізе
Драматургічна версія Ежи Сіжажа (Польща), Лінаса Маріюса Зайкаускаса (Литва)

Постановка та музичне оформлення Лінаса Маріюса Зайкаускаса

Сценографія та костюми Маргарити Місюкової

Актори: Анастасія Леміш, Дарина Штомпель, Олександр Михайлов, Анастасія Адначева-Пономаренко, Ярослав Грошев, Олександр Глянцев, Денис Пономаренко

Луганський український музично-драматичний театр (м. Сіверодонецьк)

Прем'єра 7 листопада 2019 року

бочених, одержимих злом героїнь, великих спеціаліток з руйнації чоловічих доль. Саме такою вона вперше зійшла зі сторінок однойменної новели французького письменника Проспера Меріме. Термін «жінка-вамп» теж з'явився в мистецтвознавчому обігу з її легкої руки, бо ним елементарно можна було окреслити той справді магнетичний характер «живого мерця», що час від часу мав насичуватись декалітрами чоловічої крові. Хоча «вампіри» зазвичай – то невідомчені душі невинно загиблих, принаймні так їх трактують у мета-культурі, але в різноманітних сюжетах, де фігурують жінки-вамп, автори-чоловіки не особливо люблять про це згадувати, аби не замикати коло, в якому важко буде зрозуміти: така жінка – то жертва чи немилосердний кат.

У сучасній масовій свідомості образ Кармен постає в привабливішій іпостасі. Вишуканим метеликом вона злітає з руки «романтика» Жоржа Бізе, аби в людських душах укорінитися не хтивим, а притягальним образом «вічно молоді» й незалежної вільної циганки. І цей образ тривалий час був найпопулярнішим серед архетипів, що ввійшли в масову культуру з театральних підмостків. Не зайвим буде також згадати, що «міф Кармен» зазнав найрізноманітніших інтерпретацій: від пародій до балетів, від Чапліна до Карлоса Саури та Жана-Люка Годара. Додам, що опера «Кармен» (поряд з «Травіатою» Джузеппе Верді) вважається провісницею «веризму» – потужного реалістичного